

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 36 (2010)

Alexis Heraclides, *The Greek-Turkish conflict in the Aegean: imagined enemies*, Palgrave-Macmillan, Λονδίνο 2010, 272 σελ.

Αστέρης Κ. Χουλιάρης

doi: [10.12681/hpsa.14513](https://doi.org/10.12681/hpsa.14513)

Copyright © 2017, Αστέρης Κ. Χουλιάρης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χουλιάρης Α. Κ. (2017). Alexis Heraclides, *The Greek-Turkish conflict in the Aegean: imagined enemies*, Palgrave-Macmillan, Λονδίνο 2010, 272 σελ. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 36, 165–167. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14513>

ορθώνονται προκειμένου να διατηρηθεί το (αποτυχημένο) status quo. Αυτό βεβαίως θα μπορούσε να γίνει στο πλαίσιο μιας άλλης μελέτης.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ

ALEXIS HERACLIDES, *The Greek-Turkish Conflict in the Aegean: Imagined Enemies*, Palgrave-Macmillan, Λονδίνο 2010, 272 σελ.

Η σχεδόν τριακονταετής διαμάχη Ελλάδας και Τουρκίας για τα κυριαρχικά δικαιώματα στο Αιγαίο (υφαλοκρηπίδα, αιγιαλίτιδα ζώνη, εναέριος χώρος και βραχονησίδες) δεν περιορίζεται στον χώρο της πολιτικής, της διπλωματίας και των όπλων. Επεκτείνεται και στον χώρο της διανόησης. Με λίγες εξαιρέσεις, τα περισσότερα βιβλία για τις δύσκολες σχέσεις των δύο χωρών (γραμμένα κυρίως από ειδικούς στο διεθνές δίκαιο και μερικούς διπλωμάτες) ρίχνουν την ευθύνη στην άλλη πλευρά. Για τους Έλληνες φταίνε οι Τούρκοι, για τους Τούρκους φταίνε οι Έλληνες.

Ο Ηρακλείδης δεν ανήκει σ' αυτή την κατηγορία των «επιστημόνων στην υπηρεσία του έθνους». Ευρύτερα γνωστός από την αρθρογραφία του στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο και τις ρηξικέλευθες απόψεις του, ο καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου επιλέγει εντούτοις σε αυτόν τον εξαιρετικά ενδιαφέροντα τόμο να αφήσει τα δικά του πιστεύω μακριά από το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου και να παραγάγει μια χωρίς ιδεοληψίες και προκαταλήψεις αφήγηση. Το τελικό αποτέλεσμα είναι ίσως το πιο ισορροπημένο και αντικειμενικό βιβλίο για τη διαμάχη στο Αιγαίο που έχει γραφεί ποτέ.

Ο Ηρακλείδης ξεκινά την ανάλυσή του εξετάζοντας με μεγάλη λεπτομέρεια (με αναφορές ακόμη και στη μάχη του Ματζικέρτ το 1071) και αντικειμενικότητα τους εθνικούς μύθους στην Ελλάδα και στην Τουρκία, μύθους που κατά τον συγγραφέα αποτελούν μέρος της ελληνοτουρκικής διαμάχης. Βεβαίως η ανάλυση εδώ δεν προσφέρει πολλά καινούργια στοιχεία· συμπυκνώνει όμως πολλά ήδη γνωστά σε μια ενιαία, πειθαρχημένη και πειστική αφήγηση, η οποία τονίζει την αποκρουστικότητα πολλών λανθασμένων αντιλήψεων μετά το 1922.

Το πιο πρωτότυπο μέρος του βιβλίου είναι το δεύτερο και ιδιαίτερα τα κεφάλαια 6 και 7, τα οποία βασίζονται στα αρχεία του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών, στο Αρχείο Καραμανλή και σε ορισμένες ελάχιστα γνωστές αυτοβιογραφίες διπλωμάτων που είχαν εμπλακεί στον ελληνοτουρκικό διάλογο την περίοδο 1975-1981. Ο Ηρακλείδης αποκαλύπτει άγνωστες ή αγνοημέ-

νες πτυχές των διμερών σχέσεων, υπογραμμίζει την αποθυμία των πολιτικών και από τις δύο χώρες να υποστούν οποιοδήποτε πολιτικό κόστος και τονίζει ότι η πιο πρόσφατη μεγάλη ευκαιρία για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών ήταν η περίοδος 2002-2003, όταν οι δύο πλευρές είχαν φτάσει κοντά σε μια συμφωνία που περιλάμβανε την υφαλοκρηπίδα, την αιγιαλίτιδα ζώνη και τον εναέριο χώρο. Το τρίτο μέρος του βιβλίου έχει κάπως μικρότερο ενδιαφέρον για τους πολιτικούς επιστήμονες καθώς επικεντρώνεται σε νομικά ζητήματα. Πάντως το μήνυμά του είναι πολιτικά σημαντικό: από νομική άποψη, συμπεραίνει ο συγγραφέας, οι θέσεις κάθε πλευράς είναι ισχυρές σε μερικά σημεία και αδύνατες σε άλλα. Αυτό, από μόνο του, επιτρέπει μια συμφωνία στη βάση του διεθνούς δικαίου.

Το βιβλίο υποστηρίζει ότι η επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών είναι εφικτή μέσω μιας συμφωνίας-πακέτου. Τονίζει, ωστόσο, ότι μια τέτοια συμφωνία ίσως να μην είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμη. Το μεγάλο ζήτημα, υπογραμμίζει ο Ηρακλείδης επιστρέφοντας στην αρχική του ανάλυση περί εθνικών μύθων, είναι το πώς η μια πλευρά «βλέπει» την άλλη. Πολλοί Έλληνες θεωρούν την Τουρκία ως μια αναθεωρητική δύναμη με επιδιώξεις εδαφικής επέκτασης εις βάρος των ελληνικών νησιών, της Δυτικής Θράκης και της Κύπρου. Και πολλοί Τούρκοι πιστεύουν ότι η Μεγάλη Ιδέα παραμένει ζωντανή, ότι η Ελλάδα θέλει να μετατρέψει το Αιγαίο σε ελληνική λίμνη και συνωμοτεί εις βάρος της εδαφικής ακεραιότητας της Τουρκίας βοηθώντας τους κούρδους αυτονομιστές.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το βιβλίο του Αλέξη Ηρακλείδη είναι η πιο πλήρης, συστηματική και λεπτομερής παρουσίαση της ελληνοτουρκικής διαφοράς στο Αιγαίο που έχει γραφεί ποτέ. Ο συγγραφέας κάνει μια γενναία προσπάθεια να γράψει χωρίς προκαταλήψεις και ιδεολογικές παρωπίδες. Και σε πολύ μεγάλο βαθμό το επιτυγχάνει. Η γραφή είναι ουδέτερη και τα επιχειρήματα κάθε πλευράς παρουσιάζονται με ισότιμο τρόπο. Ακόμη και οι βιβλιογραφικές αναφορές είναι σχεδόν ίσα μοιρασμένες ανάμεσα σε τούρκους και έλληνες συγγραφείς. Είναι πολύ λίγα τα σημεία του βιβλίου στα οποία η εθνικότητα του συγγραφέα είναι εμφανής. Ελάχιστοι έλληνες διεθνολόγοι θα μπορούσαν να γράψουν με μια τόσο προφανή αγγλοσαξονική αποστασιοποίηση και ουδετερότητα.

Ίσως η μοναδική αντίρρηση στο μάλλον απαισιόδοξο μήνυμα του βιβλίου –ότι, δηλαδή, η βιώσιμη ειρήνη απαιτεί θεμελιώδη αλλαγή αντιλήψεων– είναι το κατά πόσον είναι εφικτό να μελετήσει κανείς τις ελληνοτουρκικές διαφορές στο Αιγαίο ως μια ανεξάρτητη μεταβλητή που καθορίζει τις διμερείς

σχέσεις ή αν, αντίθετα, η υφαλοκρηπίδα και τα υπόλοιπα ζητήματα επηρεάζονται από ένα πλήθος παραγόντων που περιλαμβάνουν τους τρόπους με τους οποίους η εσωτερική πολιτική ζωή στις δύο χώρες αλλάζει –στη μία, εν μέρει, λόγω της οικονομικής κρίσης και στην άλλη, κυρίως, λόγω της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό είναι το γνωστό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όλοι οι κοινωνικοί επιστήμονες: πώς να μιλήσουν για το μέλλον όταν οι σχέσεις είναι τόσο πολύπλοκες. Όπως θα έλεγε ένας αμερικανός συγγραφέας, «οι προβλέψεις είναι δύσκολες –ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στο μέλλον».

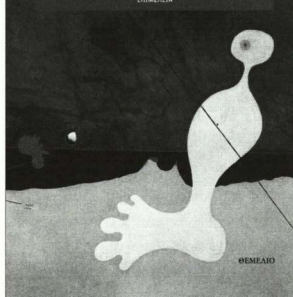
ΑΣΤΕΡΗΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Κυκλοφορεί

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής

Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ • Ν. ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ • Α. ΜΗΤΣΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ -
Ν. ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ - Α. ΜΗΤΣΟΣ

Γράφουν οι:

Α. CORBETT - Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΚΗ - Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ - Π. ΖΕΡΗ - Μ. GODELIER - Α. GORNITZKA - Γ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ - Σ. ΚΑΤΣΙΚΑΣ - Κ. ΚΑΤΣΟΥΓΙΑΝΝΗ - Β. ΚΙΝΤΗ - Λ. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ - Ν. ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ - Α. ΜΗΤΣΟΣ - Μ. ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΙΔΗΣ - Η. ΝΟΥΩΤΝΥ - Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ - Β. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ - Μ. ΠΕΤΡΟΔΑΣΚΑΛΑΚΗ - Γ. ΠΟΜΩΝΗΣ - Κ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ - Ν. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ - Κ. ΣΥΡΙΠΟΠΟΥΛΟΣ - Β. ΣΥΨΑ - Δ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ - Γ. ΤΟΥΝΤΑΣ - Π. ΤΣΑΚΑΛΟΓΛΟΥ - ΑΓ. ΧΑΤΖΑΚΗΣ - ΑΛ. ΧΑΤΖΑΚΗΣ - Θ. ΧΑΤΖΗΠΑΝΤΕΛΗΣ - Μ. ΧΛΕΤΣΟΣ

ISBN 978-960-310-346-2 ~ 320 σελ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Σόλωνος 84, τηλ. 210 36 08 180, 210 36 02 646, FAX 210 36 12 092

ΘΕΜΕΛΙΟ <http://www.themelio-ekdoseis.gr>, e-mail: info@themelio-ekdoseis.gr